

היום נלמד בעזרת ה':

יבמות דף נח

(המשך מעמוד הקודם)

למדנו אתמול מחלוקת האם יש חופה לפסולות: כהן שהכניס לחופה אישה הפסולה לו (גרושה בת כהן), ללא שקדמו לכך קידושין וללא שבא עליה לאחר מכן – האם נפסלה בכך מלאכול בתרומה (שהיתה אוכלת מכח בית אביה)? לדעת רב פסולה מתרומה ואילו לדעת שמואל אוכלת בתרומה.

אמר רמי בר חמא: רבי מאיר ורבי אלעזר ורבי שמעון שנחלקו במשנתנו האם קידושין פוסלים מלאכול בתרומה, נחלקו גם האם יש חופה לפסולות.

הגמרא דוחה. רבי מאיר הסובר שבקידושין לא אוכלת משום שהקידושין קונים אותה, אבל חופה בלבד שלא קדמו לה קידושין לא תפסול אותה. ואילו רבי אלעזר ורבי שמעון הסוברים שבקידושין בלבד אוכלת בתרומה משום שעדיין אינה קרובה לביאה, אבל חופה שהיא הכנסה לקראת הביאה תפסול אותה.

אלא אי איבא: אם ישנה מחלוקת תנאים שאפשר לפרש אותה בנידון של 'יש חופה לפסולות' היא זו:

דתניא נשאו זו וזו: כלומר נישאו הכשרות והפסולות לכהן, או שנכנסו לחופה עם כהן ולא נבעלו - הן אוכלות בתרומה.

נכנסו מכלל דנשאו נשאו ממש: **הגמרא מיד עוצרת ושואלת:** משמע שיש כאן שני מקרים: נשאו או נכנסו לחופה, והרי לכולי עלמא אם פסולה נישאת לכהן היא נפסלת מלאכול בתרומה? ומתרצת שיש כאן רק מקרה אחד: נשאו זו וזו כשרות ופסולות – באופן – שנכנסו לחופה ולא נבעלו.

ואם כן נמצא שלדעת תנא קמא 'אין חופה לפסולות' שהאי הן אוכלות בתרומה.

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור
052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

הברייתא ממשיכה: רבי ישמעאל בנו של ריב"ב: סובר שבת ישראל שנכנסה לחופה באופן שאם היתה נבעלת היתה נפסלת לתרומה (כגון גרושה לכהן) גם כניסתה לחופה פוסלתה. ומשמע מדבריו שגם אם היתה בת כהן החופה פוסלת אותה מלאכול בתרומה. ואם כן מצאנו מחלוקת תנאים האם יש חופה לפסולות או לא.

ממאי: הגמרא דוחה. יתכן שרבי ישמעאל בנו של ריב"ב סובר כדעת רבי מאיר במשנתנו שכבר משעת הקידושין היא פסולה לתרומה, ולא בגלל הכניסה לחופה.

אלא שאם כן קשה מדוע אמר רבי ישמעאל בנו של ריב"ב 'כל שאין.. אין חופתה מאכילתה' ולא 'אין בספה מאכילה'? והתשובה היא שהוא השתמש ב'חופה' שעליה דיבר תנא קמא, אבל באמת הוא סובר שכבר מהקידושין אינה אוכלת.

אמר רב עמרם: רב ששת אמר לנו שיש חופה לפסולות, והוא הביא ראיה לכך ('ואנהרינהו לעיינין' = האיר את עינינו) ממשנה בענין סוטה.

אישה שבעלה חושד בה שהיא מזנה תחתיו והוא התרה בה שלא תיטת עם איש פלוני, ועברה על הוראתו והסתתרה עימו - היא אסורה על בעלה, והוא מביאה לבית המקדש שם משקים אותה את 'מי המרים' שבדקים אותה האם זינתה או לא. לפני שהכה משקה אותה הוא משיבוע אותה שלא זינתה, ומקלל אותה אם כן זינתה, והאישה עונה 'אמן אמן'.

אמן שלא שטייתי: נאמר בפסוק פעמיים 'אמן', המשנה דורשת את הכפילות: שלא שטייתי ארוסה ונשואה, או שומרת יבם וכנוסה (-ליבם). הגמרא מבררת מה הכוונה שהיא לא שטתה כשהיא ארוסה או שומרת יבם?

אילימא דקני לה כשהיא ארוסה: שהוא 'קינא' לה שלא תסתת עם פלוני בהיותה מאורסת, והיא הסתתרה, והוא בא להשקותה כשהיא עדיין ארוסה.

ולא נוטלות כתובה: מכיון שהארוס לא יכול להשקות את הארוסה (שנאמר 'אם לא שטייתי טמאה תחת אישך'), היא נשארת אסורה עליו לעולם והוא מוציאה ללא כתובה שהרי היא גרמה זאת לעצמה.

אלא דקני לה: כשהיא ארוסה והיא הסתתרה בעודה מאורסת, ואחרי החתונה הוא בא להשקותה על ההסתתרות בזמן האירוסין. והוא הדין לגבי שומרת יבם ואליבא דרבי עקיבא הסובר שדינה כאשת איש שאם זינתה היא אסורה על היבם, ולכן אחרי שהוא כנס אותה הוא משקה אותה על הזמן שהיתה שומרת יבם.

אך גם זה לא יתכן לומר, משום שאם הוא כבר התחתן איתה נמצא שעבר ובא עליה באיסור, ובמקרה כזה המים לא בודקים אותה (שעל כך נאמר 'יִנְקָה הָאִישׁ מֵעֹן' - של בעילה קודם השקאה).

ושמע מינה יש חופה לפסולות: כלומר שהחופה קונה אישה שפסולה להיבעל. ואם כן לדידן החופה תקנה אותה גם לענין תרומה.

ולא שקדמה שכיבת בועל לבעל: כמו כאן שהחשש הוא שהיא נבעלה כמאורסת קודם לבעלה (שיבוא עליה רק לאחר שהמים יבררו שלא שטתה).

בגון שבא עליה ארוסה בבית אביה: מדובר שהוא בא עליה כשהיא ארוסה בתורת זנות ולא לשם נישואין, וממילא קדמה בעילתו לקיניו אך עדיין איננה נשואה, ולאחר שקינא לה כנסה לחופה ללא בעילה.

דכוותה גביה יבם: אך הגמרא מקשה: הרי אם היבם בא על השומרת יבם אפילו בתורת זנות, הוא כבר קנה אותה לאישה - אליבא דרב הסובר שבביאת שוגג או זנות קנה אותה לכל.

מידי הוא טעמא אלא לרב: דהיינו אי אפשר להעמיד את המשנה כשמואל, שהרי כל הראיה שרצה רב ששת להביא שיש חופה לפסולות היא אליבא דרב הסובר כן, ואילו לדעת שמואל הרי אין חופה לפסולות.

בגון דעבד בה מאמר: ואליבא דבית שמאי הסוברים שמאמר קונה אותה כארוסה לכל דבר ומסלק את זיקת היבום ממנה, ואח"כ בא עליה לשם זנות שלא קנתה אותה (שהרי כבר אינה שומרת יבם), ולאחר מכן קינא לה וכנסה לחופה.

ולטעמיה: הרי גם 'כנסה' היא בדיוק כמו 'נשואה' ומדוע יש צורך לכתוב את שתיהן? אלא התשובה שזו (המאורסת הנשואה) נשואה מכח עצמו, וזו (שומרת יבם הכנסה הגיעה) מכח חבירו (אחיו שמת). ואם כן הוא הדין גם לגבי שומרת יבם וארוסה.

הגמרא מביאה שתי דחיות לראיה של רב ששת:

רב פפא אמר: המשנה בסוטה מדברת כשקינא לה שהיא ארוסה ונסתתרה, ולאחר שנשאה ובא עליה השקה אותה. ומה שהקשינו: א. קדמה שכיבת הבועל לבעל ב. הבעל לא מנוקה מעוון? משנה זו היא אליבא דתנא הסובר שהבעל יכול לקנא לאשתו כשהיא ארוסה ולהשקות אותה לאחר הנישואין, כלומר שהוא לא מצריך את שני התנאים הנ"ל.

(המשך בדף הבא ↓)

רב נחמן בר יצחק אמר: המשנה בסוטה מדברת באדם שקינא לאשתו לאחר הנישואין, אלא שעל ידי 'גלגול שבועה' הוא משביע אותה גם על תקופת האירוסין שקודם לכן (אף שאז לא קינא לה כלל).

לפי שני התירוצים הנ"ל המשנה בסוטה אינה מדברת כלל בהכנסה לחופה ללא בעילה, וממילא אין ראייה לנידון האם יש חופה לפסולות.

שלח רב חנינא משמיה דרבי יוחנן: יבם שעשה מאמר ביבמתו ויש ליבם עוד אח, אפילו אם היבם כהן והיבמה כהנת הרי היבמה פסולה מלאכול בתרומה עד שיכנס אותה היבם. ביאור: כיון שיש ביאה אחר מאמר, הרי שיש ביד אחיו של היבם לבוא עליה וביאתו ביאה, אלא שהיא ביאה פסולה, וכפי שהיבמה משתמרת לביאת היבם כך היא משתמרת לביאת אחיו, ונמצא שיבמה זו משתמרת לביאה פסולה (= ביאת אחיו) ואסור לה לאכול בתרומה (כדברי המשנה לעיל נו:).

למאן? כאיזו שיטה דברי רב חנינא? אם תאמר כשיטת רבי מאיר (לעיל במשנה נו:), זה אי אפשר לומר, שיתכן שרבי מאיר אסרה לאכול בתרומה רק כשהיא משתמרת לביאה הפסולה מדאורייתא (= כגון אלמנה לכהן גדול), אבל במקרה שלנו שהיא משתמרת לביאה הפסולה רק מדרבנן (= מחמת המאמר) אולי רבי מאיר לא אסרה בתרומה. וכן אי אפשר לומר שזה כשיטת רבי אלעזר ורבי שמעון (= שם במשנה), משום שהם מתירים לאכול בתרומה אפילו למשתמרת לביאה הפסולה מדאורייתא.

אלא כי אתא רבין אמר: יבם שעשה מאמר ביבמתו ויש ליבם עוד אח, בין לרבי יוחנן ובין לריש לקיש אוכלת בתרומה, שאף רבי מאיר אוסר רק במשתמרת לביאה הפסולה מדאורייתא.

ואם יש ליבם אח חלל, לדעת כולם אינה אוכלת אפילו אם היא בת כהן, משום שהיא משתמרת לביאה הפסולה מדאורייתא דהיינו לביאת אחיו החלל. ואפילו רבי אלעזר ורבי שמעון הסוברים שהמשתמרת לביאה הפסולה מדאורייתא אוכלת בתרומה, מודים שבמקרה זה אינה אוכלת, משום שהמשתמרת לביאה הפסולה מדאורייתא דהיינו אלמנה לכהן גדול, הרי הכהן הגדול שקידשה אינו דומה לזר, לפי שאם הוא ישא אשה כשרה הוא יכול להאכילה תרומה, לעומת זאת כהן חלל דינו כזר ואף אם יקדש אשה כשרה לא יוכל להאכילה בתרומה, ולכן המשתמרת לביאת חלל נפסלת מאכילת לתרומה לדברי הכל.

לא נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש אלא במקרה שהיבם הכהן נתן ליבמתו הכהנת גט, שבמקרה זה היא משתמרת לביאה הפסולה מדרבנן. ביאור: מדאורייתא הגט הזה לא עושה כלום והיא עדיין זקוקה לייבום או חליצה, אלא שרבנן תיקנו שהגט גורם שלא יוכל לייבמה וצריכה חליצה, נמצא שמדאורייתא היא זקוקה לביאתו ורק מדרבנן אסור לייבמה, וא"כ היא משתמרת לביאה האסורה מדרבנן.

רבי יוחנן סבר שאפילו ר"מ מודה שאוכלת בתרומה, משום שהיא משתמרת לביאה האסורה מדרבנן. וריש לקיש סבר שאפילו ר"א ור"ש מודים שאינה אוכלת בתרומה, משום שהמשתמרת לביאה הפסולה מדאורייתא דהיינו אלמנה לכהן גדול, הרי הכהן הגדול שקידשה יש לו להאכיל במקום אחר, כלומר שאם הוא ישא אשה כשרה הוא יכול להאכילה תרומה, לעומת זאת במקרה שלנו שהיבם הכהן נתן ליבמתו הכהנת גט אין לו להאכיל במקום אחר, כלומר אין שום מקרה שיכול להאכיל אשה תרומה ע"י שיתן לה גט, ולכן גם הם מודים שנפסלת מאכילת תרומה.

וכי תימא: ואם תאמר שגם במקרה שלנו יש לו להאכיל במקום אחר, שהרי אם גירשה גירושין גמורים היא חוזרת לבית אביה ואוכלת בתרומה, זה אי אפשר לומר, לפי שכהנת החוזרת לבית אביה אינה אוכלת תרומה בגללו אלא בגלל בית אביה, לעומת זאת במקרה שלנו שהיבם הכהן נתן ליבמתו הכהנת גט היא עדיין קשורה בו וזקוקה לו, ולא מצאנו בשום מקום שמאכילה בתרומה במקום אחר, ולכן אינה אוכלת בתרומה.